

Fiskrens ska gödsla rapsen på Klev

Klevs gård AB är ett dynamiskt företag med saltstänkt höstrapsodling i norra Bohuslän. Rapsen förädlas till olja i egen gårdsbutik, blir ingrediens till seglare på sommarrestaurang, bränsle i spannmålstorken och foder till grisarna. Nu är Klev på väg mot ekologisk odling där rapsen ska gödulas med rötresten av fiskrens.

Text & foto: Jens Blomquist,
Svensk Frötidning

Mellan bergen.

Klevs gård AB driver drygt 400 hektar i norra Bohuslän. Rapsen är stommen i växtföljden och återkommer vart 7:e år.

Höstrapsen på Klev är stommen i växtföljden på de drygt 400 hektaren lätt- och mellanlera, insprängda mellan höga granitklippor, som man driver i norra Bohuslän med Skagerack som granne i väster.

– Lönsamheten var nog begränsad när vi nystartade med rapsen 2006, uttrycker sig Johan Christensson försiktigt och diplomatiskt.

Han driver Klevs gård AB tillsammans med sin hustru Ann, pappa Håkan och farbror Paul.

Lönsam gröda

Idag ser ekonomin annorlunda ut.

– Nu är höstrapsen en lönsam affär med sitt förfruktsvärde, en fantastisk markstruktur efteråt och andra mervärden, konstaterar Johan.

Dessa mervärden består i att man kall-

pressar en del av rapsen och säljer i två egna gårdsbutiker, säljer helfrö av raps till en innovativ stjärnkock som utfordrar seglare på närbelägna Smögen, torkar spannmål med rapsolja och föder upp grisar med rapskaka. Klevs saltstänkta oljevaxter gör nytta på många fronter.

Sitt intresse och sin drivkraft för oljevaxter kanaliserar Johan som ordförande för Västra Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare.

Sista insatsen. Den 20 april 2018 gjorde Johan Christensson den sista konventionella insatsen i höstrapsen innan fältet lades i karens för att kunna odlas enligt KRAVs koncept 2020. Då ska växtnäringen komma från havet i form av biogödsel från en biogasanläggning som rötar bl.a. fiskrens från konservindustrin. Johan lovordar släpduken på sprutan som tillåter dubbelt så många sprutdagar jämfört med förr.

– Det är rapsen jag brinner för, och därför är det stimulerande att arbeta i en förening med sådan oerhörd spets hos medlemmar och anställda.

Bättre på vändtegar

Höstrapsen etableras plöjningsfritt med frösålåda på en kultivator sedan 10-talet år. Det är en metod som tilltalar Johan eftersom den är enkel, billig och tillåter tidig sådd.

– Och så får vi med oss hela fälten inklusive vändtegar som inte packas.

Men den reducerade bearbetningen har begränsningar.

– På väl-dränerade fält fungerar det fantastiskt hos oss, men avrinningen måste vara i toppskick, menar Paul Christensson.

Klevs 57 hektar höstraps 2018 såddes från den 2 till den 15 augusti, och skillnaden i tillväxt blev synnerligen tydlig den kalla och våta hösten 2017. Den tidiga sådden sköt fart och drog snabbt ifrån, men balansgången är hårfin. De tidigaste sådderna efter klöverrik vall och med extra skjuts av flytgödsel gjorde att en del av höstrapsen utvintrade.

Torkan stal 1 ton per ha

Våren 2018 var dock det mesta av höstrapsen i högform.

– Den finaste raps vi haft, noterar Johan.

Avkastningen varierade mellan 0,5 ton per hektar i utvintrade fläckar till 4,5 ton per hektar där rapsen var som ståtligast.

gast. En medelskörd på 3,2 ton per hektar 2018 karaktäriserar Johan som ”en lätt besvikelse” för Klev som snittar 3,5 ton som medeltal över 5 år. Men det finns förklaringar menar Johan.

– Hade det regnat någon gång under säsongen hade vi tagit 1 ton till per hektar!

Det gjorde det emellertid inte. Från vårbruk till skörd skvätte det sammanlagt 30 mm under midsommarveckan och det satte sina spår i form av en brådmogen raps och småfröig vara.

Vattnet måste bort

För lite vatten var alltså begränsningen 2018, men för mycket vatten är också ett hinder i ett område där höstarna kan göra fälten ofarbara när lågtrycken drar in från Nordsjön. Bra avvattning är därför ledord sedan länge på Klev. Paul och Håkans föräldrar rustade upp fastigheten Röe gård när den köptes på 1970-talet. Då fanns inte en slang i backen. Allt var öppna diken som lades igen.

– Vi har idag ett fält på 25 hektar som på 70-talet bestod av 26 olika småskiften, berättar Paul.

Om inte diken hade lagts igen då, hade gården varit obrukbar idag. Men synen på vad som är rätt och fel har svängt.

– Först fick man medalj av staten för att man lade igen diken, medan man 20 år senare inte fick tillstånd för samma åtgärd, konstaterar Paul med en syrlig udd riktad mot den svenska statens snabba humörsvägningar.

Ny täckdikningsplog

Dränering är sedan dess A och O på fastigheterna som drivs av Klevs gård AB. För några år sedan köptes en kedjegrävare, men den hade för låg kapacitet.

Under 2018 investerade man tillsammans med en granne i stället i en täckdiknings-

Snabb mognad. Hettan sommaren 2018 fick höstrapsen att mogna alltför snabbt. Det skiljer 6 dagar under den första veckan i juli mellan det övre och nedre fotot.

Het tröskning. Rapsen 2018 var den bäst etablerade någonsin på Klevs gård, men torkan satte P för avkastningen. På arrendegården Vese med hydränerad och vattenhållande lättlera gav rapsen emellertid uppåt 4,5 ton per hektar. Det glädde Paul Christensson i den 30-gradiga värmen vid tröskningen den 26 juli.

plog från amerikanska Soil-Max. Med den tänker man dränera 50–60 hektar per år hos ägarna. Bland annat förbättrar man befintlig täckdikning genom att stoppa ner ytterligare grenledning mellan befintliga och på så sätt täta avståndet.

– Det traditionella avståndet här var 12 meter mellan grenledningarna, numera är det 10 meter och vassa ekoodlare går nu ner till 8 meter, säger Johan.

På väg mot eko

Just ekoodling är högaktuell på Klev. Man är mitt i omläggningen som ska vara klar 2022.

– Vi lägger om till ekologisk odling som en marknadsanpassning, deklarerar Paul.

Johan trodde länge att andra odlingskoncept och certifieringar som exempelvis Sigill och Lantmännens Natur + skulle ge en merbetalning värd namnet.

– Men några ören upp per kilo är inte mycket jämfört med 80 procent upp på priset.

Ekologisk odling har funnits med som idé under 10-talet år, men det har fallit på växtnäringen. Nu finns en lösning. I Kungshamn byggs en biogasanläggning som ska ta emot råvara från fisk- och konservindustrin. Rötresten ska sedan landa på de olika fastigheterna inom Klevs gård AB.

– Vår höstraps ska gödslas med fiskrens framöver, skrattar Paul. ●

Klevs gård AB

Var: Norra Bohuslän

Ägare: Paul, Håkan & Johan Christensson och Ann Mårtensson

Areal: Drygt 400 ha

Grödor: Höstraps, oljelin, rödklöver, rajgräs, höstvete, rågvete, vårkorn, höstkorn, havre, åkerböna.

Medelskördar: höstraps 3,5 t/ha, höstvete 6,9 t/ha, havre 5 t/ha

På väg mot: ekologisk odling – omställning klar 2022

Övrigt: Johan är ordförande i Västra Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare.

Egen pressning.

En del av rapsen pressar familjerna Christensson själva och säljer i sina två gårdsbutiker på Röe och Klev. Man värmer också torken med egen rapsolja medan rapsfrökakan går till grisarna.

Såtid avgör. Rapsen t v såddes den 2 augusti efter ett vallbrott, medan rapsen t h såddes den 15 augusti efter rågvete. Dagarna i augusti är värdefulla.